

KOCSIS ARANKA

A BÚCSI „A KULTÚRÁÉRT ÉS TURIZMUSÉRT TÁRSULÁS”

A szervezet 1999. augusztusában alakult, két hónappal a nonprofit szervezetek szabályozásáról szóló törvény érvénybe lépte után. Alapítója egy házaspár: a férj népművelő, 39 éven át a helyi kultúrház dolgozója, ill. vezetője volt, s miután a kultúrházat a falu kényszerből bérbe adta egy magánvállalkozónak, megszűnt a munkahelye, a termelészövetkezetben kezdett dolgozni, és közben vállalkozásba fogott; a feleség pedagógus, a helyi óvoda alkalmazottja volt, ma nyugdíjas. A férj az alapítás után négy évvel, 2003-ban meghalt, azóta nagyrészt az özvegy fogja össze és vezeti a társulás ügyeit.

A szervezet előzményének s mintegy tapasztalatgyűjtésnek is tekinthető az a sok kirándulás, amelyet a házaspár, különösen a férj az alapítást megelőző években, évtizedekben a falubeliek számára szervezett. Mint a kultúrház vezetője ő irányította a civilszervezetek s főleg a termelészövetkezet baráti és munkakapcsolataiból adódó vendégjárásokat, kirándulásokat, csereüdüléseket, különösen a kecskeméti és a tiszakécskei termelőkkel, akikkel a szövetkezet élénk baráti kapcsolatokat ápolt.

A búcsiak e kapcsolatok révén rendszeresen kirándultak Magyarországra, a kecskeméti, tiszakécskeiek számára pedig nagy utazásokat szerveztek Csehországban, Brnno, Prágában, mindenfelé az országban. A falusi turizmus gondolata a férjet a kilencvenes évek második felében kezdte foglalkoztatni, tapasztalatszerző utakra járt Magyarországra és Ausztriába. A gyakorlati megvalósításhoz a konkrét ötletet pedig, az özvegy elbeszélése szerint, egy közép-európai konferencia adta Budapesten, amely a kultúráknak a turizmuson keresztül való egymáshoz közeledéséről szólt.

Az alapításához még egy házaspár társult a szervezethez, így létszámban is meg tudtak felelni a törvény előírásának (amely szerint minimum három tag szükséges a civilszervezet létrehozásához). A négy alapító tag lett egyben a szervezet vezetősége, s ma is az, leszámítva a közben elhunyt férjet. Az elnök a férj volt, míg élt. Halála óta laza formában működnek tovább.

A vezetőségen kívül vannak a szervezetnek támogató tagjai. Aki valamilyen formában valaha is segítette a társulás munkáját – akár helyébli, akár nem – támogató tagnak számít. Mivel ezt a tagságot meglehetősen lazán kezelik, nem is tartják pontosan számon, hogy hányan vannak. Legelőször is ide számítanak azok a pince- vagy háztulajdonos búcsiak, akik a falusi turizmus területén vállalkoznak, és pincesoros épületüket, ill. falubeli parasztházukat vendégháznak átalakítva hasznosítják. Vállalkozásukban az alapító tagokkal együtt segítik egymást, együttműködnek a társulás egyes rendezvényeinek megvalósításában. Jelenleg összesen négy ilyen vállalkozó család, pince- vagy háztulajdonos van a faluban. Támogató tagok továbbá azok a falubeliek is, akik saját, jellegzetes búcsi termékükkel (bor, pálinka, szőlő, szalonna, kolbász, pogácsa, rétes stb.) alkalmanként csatlakoznak a társulás egy-egy rendezvényéhez. Fontos támogató tagok továbbá azok az asszonyok is szerte az országban, akik a szervezet nagy vállalkozása, a felvidéki népviseleteket bemutató babák ruháit varrják az egyes falvakban, s akiket rendszeresen, minden évben egyszer igyekeznek összehívni a társulás egy találkozó vagy továbbképzés erejéig. Tagdíj a szervezetben nincs.

A társulás célja az alapítók megfogalmazása szerint az, hogy laza keretek között összefogja elsősorban Búacson, de szlovákiai magyar méreteken is azokat a vállalkozókat és érdeklődőket, támogatókat, akik a turizmust a kultúrával – vagy fordítva: a kultúrát a turizmussal – összekapcsolva kívánnak tevékenykedni nemcsak saját boldogulásuk, hanem régiójuk érdekében is.

Működési feltételek

A társulásnak külön háza, irodája nincs. Az alapító házaspár, ill. az utóbbi években az özvegy a saját lakásából működteti a szervezetet. Irodai felszerelésük gyakorlatilag egy magyarországi alapítványtól kapott használt laptopból áll. Bevételeik főleg pályázatokból származnak, továbbá a korábbi ingyenességgel szemben 2006-tól díjat szednek a népviseletes babák kiállításokra való kölcsönzéséért (egy kiállításért 1500 SKK-t), s időnként némelyik rendezvényükön is a költségekhez való hozzájárulásként.

A pályázatok terén sikeresnek mondják magukat. Az özvegy szerint eddig bárhova fordultak, mindenütt jóindulatra és segítőkészre találtak: a faluban az önkormányzat, a civilszervezetek és a lakosság részéről, magyarországi alapítványoknál és szervezeteknél, a szlovák Kulturális Minisztériumban egyaránt. Szerinte elsősorban azért, mert a pályázataik témája maga szerencsés, mindenki által

támogatható ügyről van bennük szó. Rendszeresen pályáztak az Illyés Közalapítványnál, többféleképpen segítette őket a Magyarok Világszövetsége, a Rákóczi Szövetség, a Magyar Kultúra Alapítvány, legtöbb pénzt azonban eddig a szlovák Kulturális Minisztérium Kisebbségi Célalapjától kapták. Általában mindenhol csak kis összegeket, 5-10 ezer koronát ítéltek meg nekik, ami egy-egy rendezvényhez vagy egy-egy újabb babakollekció megrendeléséhez volt elég. (Ezért is megy lassan a gyűjtemény bővítése, amint mondják.) Viszont mégiscsak ezekből a pályázati pénzekből tudtak eddig mindig előbbre lépni.

Szervezeti élet

A szervezet két területen fejt ki tevékenységet. Az egyik a falusi turizmus, a tagok saját vállalkozása, a vendégfogadás köré szervezett kulturális és turisztikai programok szervezése. Ehhez kapcsolódnak az önképzés célú és jellegű rendezvények. A másik terület a felvidéki népviseleteket bemutató babák gyűjteményének bővítése, ezek kiállításokon való bemutatása, s távlati tervként a babák, ill. a népviseletek számára egy önálló múzeum, Felvidéki Népviseleti Ház létrehozása.

a) A falusi turizmus

A falusi turizmus területén az első vállalkozó Búcsón a fent említett házaspár, a társulás megalapítói voltak, akik családi házuk szomszédságában megvettek egy öregebb házat (banki hitelből), s a falusi turizmus feltételeinek megfelelő módon átalakították panzióvá. Boltíves tornáccal látták el, hét vendégszobát alakítottak ki benne, és családi hagyatékukból, valamint antikváriumból származó bútorokkal rendezték be – amint a tulajdonos mondja, „népiesítették” az épületet, és 1999-től Emese vendégház néven működtetik.

Az első időszakban komoly gondot jelentett számukra a szállóvendégek biztosítása. Az első vendégeik a társulás keretei között, az önkormányzat vagy más civilszervezet rendezvényeivel közösen szervezett programjaik vendégei, előadói, részvevői voltak (pl. a szoboravatások meghívott vendégei stb.). Ma már, amint mondják, a vendégkörrel nincsenek gondjaik, egy pozsonyi és egy németországi utazási irodával állnak állandó kapcsolatban, amelyek az idény alatt folyamatosan ellátják őket vendéggel, az utóbbi években főleg csehekkkel, lengyelekkel, németekkel és hollandokkal.

A falu szélén található halastó partján, a Pincesoron összesen három pincét alakítottak át tulajdonosaik vendégfogadásra alkalmas épületté. Vendégkörük az elmúlt években lassan ezeknek is kialakult, ma

már nekik is visszajáró vendégeik vannak Szlovákia északi vidékeiről, Lengyelországból, Németországból, Hollandiából és Magyarországról.

A társaság rendszeres évenkénti több napos rendezvénye az első időszakban az Emese Udvarházi Napok volt, amelynek keretében konferenciákat, továbbképzéseket, előadásokat szerveztek, kézműves bemutatókat tartottak a társaság tagjai s minden érdeklődő számára azzal a céllal, hogy a falusi turizmus ügyét segítsék: segítsék meghonosodni azt a vendégfogadói magatartást, amely nemcsak szállást biztosít a vendégnek, hanem programokról is gondoskodik számára, e programok pedig a helyi kultúra hagyományain alapulnak, azokból merítenek.

A konferenciák a turizmus és a kultúra összekapcsolásának, együttes megjelenítésének és működtetésének lehetőségeiről, a néphagyományok ápolásának kérdéseiről, az értékörzés módjairól szóltak. Magyarországi és szlovákiai előadókat és vendégeket hívtak meg rájuk, az adott szakterület vezető képviselőit és legjobb szakértőit. Az Emese Udvarházi Napok keretében tartottak már mézes napokat is, amikor a méznek a hagyományos népi kultúrában és a modern táplálkozásban betöltött szerepével foglalkoztak. 2001-ben egy találkozó erejéig a faluból elszármazottakat hívták haza Magyarországról, Csehországból és Szlovákia különböző vidékeiről.

Tartottak több pályázatírói tréninget és előadásokat is meghívott előadókkal a falusi turizmushoz szorosabban vagy lazábban kapcsolódó kérdésekről. Így a magánmúzeumok, tájházak működtetésének feltételeiről, a fesztiválok és a turizmus összekapcsolásának lehetőségeiről, Komárom és környékének múzeumairól és műemlékeiről, a búcsi védett szikes területről stb. Rendezvényeiknek – divatos módon – mindig volt egy jelmondata, amely köré szervezték. Így pl. „*Nyelv és haza – gyertek haza!*” jelmonddal a faluból elszármazottakat hívták Búcsra: „*Legyetek turisták itthon!; Hozd a sütnivalódat!*” A babák viseletét varró asszonyok évenkénti találkozója ugyancsak mindig valamilyen turisztikai programhoz kötődik.

Némelyik rendezvénybe szinte az egész falu bekapcsolódik, és sokan lehetőséghez jutnak, hogy saját, jellegzetes búcsi terméküket (bor, pálinka, kolbász, szalonna, pogácsa, rétes) kínálják és eladják a résztvevőknek, vendégeknek.

A társulás tagjai mindenképpen arra törekednek, hogy szervezetük helyi és szlovákiai magyar viszonylatban egyaránt fórumot biztosítson a falusi turizmus területén vállalkozóknak és érdeklődőknek.

Lazán kapcsolódik a társuláshoz a Vintop-Karkó panzió tulajdonosa, aki mindössze harmadik éve próbálkozik a vendéglátás területén, máris jelentős eredményekkel. A képzettsége szerint

mezőgazdasági gépészmérnök hosszú évekig a helyi termelősövetkezet gépesítő szakembere volt. A rendszerváltás után azonnal vállalkozni kezdett, mezőgazdasági szolgáltatóként nagy teljesítményű gépeivel (amelyeket banki hitelből és lízingre vásárolt; jelenleg hat John Deer kombájnja és hat 250-300 lóerős traktora van) mezőgazdasági munkákat vállalt Magyarországon, Szlovákiában és Csehországban. S miután most úgy érzékeli, hogy ebben a vállalkozásában lassan beszűkülnek a lehetőségei (mindhárom országban egyre több a mezőgazdasági gép a magángazdánál és a nagyvállalkozóknál egyaránt), váltani akar.

Elmondása szerint minden előképzettség és szaktudás nélkül vágott bele a vendéglátásba. 36 ágyas panziót épített a szőlőhegy oldalában, szép kilátással a Dunára és a túlparti Gerecse hegység északi nyúlványaira. Panziója azonban nem felel meg a falusi turizmus keretei közti vendégfogadás feltételeinek (többek között, mert étterem is van benne), így arra a vendégkörre, és azokkal az utazási irodákkal való együttműködésre, amelyekkel a többi panziótulajdonos kapcsolatban áll a faluban, ő nem számíthat. Ezért most bővíti panzióját, hozzáépít, hogy átkerülhessen egy másik kategóriába, és azokkal az utazási irodákkal működhessen együtt, amelyek autóbuszos kirándulásokat szerveznek az országban.

Panziójához 18 hektáros új szőlőültetvény is csatlakozik, ahol az idén várja az első termést. Az ültetvényben 15 fajta szőlő található, kísérletképpen, hogy lássa, a helyi adottságok mellett melyik fajták a legjobb termők, s azért is, mert jelenleg főleg vállalati rendezvényekre és borkóstoló csoportokra alapozza vállalkozását. S hogy egy-egy csoport számára legalább másfél órás programot tudjon biztosítani, elmondása szerint legalább 15 féle bor kell. Saját vörösboraival – amelyeket eddig saját termés híján vásárolt szőlőből készített – két alkalommal már országos, ill. nemzetközi díjat is nyert.

A társulással és a többi panziótulajdonossal rendszeresen együttműködik olyan formán, hogy szükség esetén kiegészítik egymást, vendégeket küldenek egymáshoz, amikor náluk telt ház van, részt vesznek egymás programjaiban stb.

b) A felvidéki népviseletek babákon

A felvidéki népviseleteket bemutató babák készítése valójában a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének keretében, 1998-ban kezdődött, a szövetség iskolai beíratkozási programjának részeként. A szervezet választmányának, mint pedagógus, tagja volt a későbbi társulás egyik alapító tagja, s részben tőle származott az ötlet, hogy a

magyar kisgyerekeknek a helyi magyar iskolába való beíratását a helyi hagyományokon, azok megismerésén, a saját kultúrához való kötődésen keresztül is ösztönözzék.

Az első kiállítás 1998. március 15-én, a magyar szabadságharc 150. évfordulója tiszteletére, Komáromban volt, kilenc falu viseletének a bemutatásával. Az első évben a szövetség keretei között rendezték meg a kiállításokat, sokfelé a magyarlakta vidékeken. Majd addigi gondozója révén a gyűjtemény átkerült a társasághoz. S közben egyre gazdagodott, jelenleg 41 falu népviseletét mutatják be, mindegyiket egy-egy családon, vagyis hét babából álló csoporton, három generáció tagjain keresztül, amivel – egy-egy viselet gazdagságának a demonstrálása mellett – mintegy jelképesen a „generációk üzenetét” is próbálták kifejezni.

Az idén eljutottak a kétszázadik kiállításig. Nemcsak a szlovákiai magyar vidékeken, iskolákban, óvodákban, pedagógiai módszertani napokon, fesztiválokon, kulturális rendezvényeken voltak már láthatók a babák, hanem Magyarországon, Csehországban, sőt 2000-ben a hannoveri világkiállításon is. Legújabbán pedig Strasbourgba készülnek a Magyar Koalíció Pártja egyik európa parlamenti képviselőjének a meghívására. A kiállítási alkalmakat nem a társulás keresi, nem az szervezi és bonyolítja le őket, hanem mindig az adott rendezvény szervezői. Ők hívják meg, ill. kérik kölcsön a babagyűjteményt, amiért újabban a társulás kölcsönzési díjat szed tőlük.

A babákon levő ruhadarabokat az adott viselet falujának asszonyai, az öltözködési mód legjobb ismerői készítik. Maguk a rongybabák Mezőkövesden készülnek, az ottani népi iparművészek alkotásai, akik ezt a babatípust – felvidéki arcvonásokkal – külön e kollekció számára tervezték.

Nagy terv, hogy egy saját múzeumban állandó helye legyen a gyűjteménynek. Az épület már megvan, az egyik alapító családi örökségét, egy öreg parasztházat jelképes egy koronáért átadta e célra a társulásnak. Az épület felújításához azonban még sok pénz kell, amit főleg pályázatok útján kívánnak megszerezni. Egy alkalommal már gyűjtést is szerveztek: másfél éven át több egymást követő babakiállításon urnát helyeztek el e célból. Mintegy 15 ezer korona gyűlt össze, amiből az épület csatornázását oldották meg. Később a gyűjtésről lemondtak, mert ahhoz képest, hogy egy-egy alkalommal milyen kis összeg gyűlt össze, az ügy lebonyolítása túl sok adminisztrációt és egyéb szervezési munkát igényelt.

Összegzés

A társulás az elmúlt nyolc évben szerencsés módon segítette tagjai, az érdeklődők és az érintettek vállalkozását, kezdeményezéseit és első lépéseit a falusi turizmus területén az önképzés különféle módjai, konferenciák, tréningek, előadások, nyílt napok szervezésével. Szerencsés az a mód is, ahogy a helyi hagyományok, az egykori paraszti kultúra értékeinek, a régió kulturális és természeti örökségének az ápolására ösztönzi tagjait vállalkozásuk során, ezzel megteremtve a lehetőségét annak, hogy a helyi kultúra ápolása a turizmussal összekapcsolódva önfenntartó módon működhessen a faluban.

Kérdés azonban, hogy a vendégfogadás vállalkozásként meg tud-e erősödni Búcsón, bővül-e a vállalkozó családok száma. Továbbá az is, hogy a kezdeti lendület és az alapítók kiöregedése után lesz-e, aki összefogja a társaságot, és szervezetként tovább működteti, s tartósan is országos fórumot tud biztosítani a falusi turizmusban érdekeltek számára a Felvidéken.